

Ministerie van LVVN
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Ermelo, 4 augustus 2025
Kenmerk: B4524

Betreft: reactie consultatie AMvB Dierwaardige Veehouderij

De Nederlandse Melkveehouders Vakbond (NMV) is een vereniging met als doel het behartigen van de belangen van melkveehouders. NMV is een vakbond voor en door melkveehouders.

Hierbij wil de NMV reageren op de internetconsultatie over de voorgestelde AMvB Dierwaardige Veehouderij.¹

Bij de overhandiging van het convenant Dierwaardige Veehouderij gaf minister Wiersma aan koers te willen zetten naar "verdere verbetering van dierenwelzijn, **zonder het onmogelijke te vragen**".

Een aantal van de voorgestelde maatregelen in de AMvB zijn echter dermate vergaand dat handelingsperspectief ontbreekt en ook de vereiste investeringen op geen enkele manier kunnen worden terugverdiend. Daarmee wordt wel degelijk het onmogelijke gevraagd. De kostprijs van de productie wordt daarmee zo hoog dat deze onbetaalbaar wordt en de productie zich zal verplaatsen naar elders. We willen erop wijzen dat er weinig landen in Europa of de wereld zijn waar de welzijnstandaarden hoger zijn dan in Nederland. Daarmee komt een (door welzijnseisen) gedwongen verplaatsing van de productie per saldo neer op een verslechtering van het welzijn van de dieren voor wie die maatregelen nou juist bedoeld zijn.

De NMV is na een lange en intensieve discussie met de convenantpartners en ook uitvoerig overleg met haar leden, uiteindelijk akkoord gegaan met de Routekaart voor de melkveehouderij die is opgenomen in het convenant. In deze Routekaart staan maatregelen die grote impact hebben op melkveebedrijven en de manier waarop thans de dieren worden gehouden. Ook de financiële impact is enorm en als praktiserende veehouders hebben we bij verschillende maatregelen grote vraagtekens of ze het welzijn van veestapels als geheel nu ten goede komen of juist averechts werken.

De voorgestelde maatregelen in de AMvB liggen voor een groot deel in lijn met het convenant. Desondanks willen wij benadrukken dat in de Routekaart uitdrukkelijke randvoorwaarden zijn overeengekomen en opgenomen, die moeten borgen dat de voorgestelde maatregelen handelingsperspectief bieden, werkbaar zijn, vergunbaar zijn en financieel haalbaar zijn, zonder

¹ <https://www.internetconsultatie.nl/amvbdierwaardigeveehouderij/b1>

koppen op internationale regelgeving. Zonder deze randvoorwaarden zijn de voorgestelde maatregelen überhaupt onacceptabel.

Een deze zienswijze op een aantal specifieke maatregelen met grote impact volgt hieronder.

Verbod op grupstallen

Een grote en zeer ingrijpende maatregel, voor de veehouders die het betreft, is het verbod op de grupstal, standstal of "aanbindstal", zoals in de AMvB beschreven. In de economische analyse wordt de financiële impact echter niet eens meegenomen! In de toelichting staat: "In de basissituatie is er dus al een ligboxenstal. Dit betekent dat er geen kosten zijn berekend voor een verbod op aanbindstallen". Een onacceptabele aanname! Als excuus wordt nog aangedragen dat het "gemiddeld kleinere bedrijven zijn" en dat het "over het algemeen oudere stallen zijn". Alsof dit een effect op het welzijn zou hebben. We willen er dan ook op wijzen dat er ook duizenden goede ligboxenstallen zijn die ouder zijn dan 20 jaar, en dit dus geen enkel excuus vormt om de economische impact van een verbod achterwege te laten.

NMV stelt dat het verbod op grupstallen de plank van dierenwelzijn mislaat. Stress in deze stallen is vrijwel niet aan de orde, omdat dieren o.a. niet kunnen worden belaagd door koppelgenoten wegens tocht- of rangordegedrag. In grupstallen hoeven de koeien ook veelal niet onthoofd te worden, omdat mogelijke verwondingen door agressief gedrag niet aan de orde zijn. Ook staartpluimen hoeven niet te worden afgeschoren.

Mortellaro of andere klauwproblemen komen in grupstallen op stro vrijwel niet voor, wat het dierenwelzijn ten goede komt. Als voorbeeld noemde Veeteelt in de afgelopen week, voor een aangekondigde veiling van een koppel grupstalkoeien, nog speciaal: "De veestapel is -ook uniek- vrij van Mortellaro". ²

Veel grupstalboeren zijn weidemelkers die continue 24*7 weidegang bieden. Deze bedrijven zijn recent mooi in beeld gebracht. ³ Grupstalboeren houden vaker dan gemiddeld dubbeldoel rassen die sober voor bijvoorbeeld natuurbeheer gehouden kunnen worden. Dat geldt nog meer voor de zeldzame rassen die gebruikt worden in de melkveehouderij zoals Brandrood rund, Fries-Hollands vee, Groninger blaarkop, Lakenvelder, Verbeterd Roodbont en MRIJ. Het ontbreekt in de toelichting wat de gevolgen zijn voor het aandeel zeldzame rassen en de afname van langweiders melkveebedrijven.

Zoals beschreven in de economische impactanalyse van WUR zijn er, op basis van de registratie binnen de Kwaliteitszorg Onderhoud Melkinstallaties, 534 grupstallen in Nederland. Dit is 3,8% (Qlip). Dit zijn gemiddeld kleinere bedrijven. Grupstallen passen daarmee goed in het maatschappelijk gewenste beeld van familiebedrijven. Grupstallen zijn per definitie geen "mega"-bedrijven (wat dit ook mag betekenen), omdat het staltype zich hier niet voor leent.

Grupstallen met stro-ligbed produceren daarnaast vaste mest, of stromest, welke zeer gewaardeerd wordt als meststof, het bodemleven en bovendien het welzijn van vele insecten en

²Melkveebedrijf De Vree stopt, met Boerenkoeienveiling als hoogtepunt | Veeteelt

³ <https://www.deslegte.com/weidemelkers-3573080/>

soorten weidevogels ten goede komt. Daarbij is de ammoniakuitstoot uit grupstallen op stro fractioneel ten opzichte van (standaard) loopstallen met drijfmestroosters.

NMV concludeert nogmaals dat een verbod op grup- of standstallen de plank mislaat en geen welzijnsdoel dient. Het feit dat de koeien hierin tijdens de winter of een deel van het jaar op een eigen plek staan, weegt geenszins op tegen de welzijnsvoordelen die het systeem onmiskenbaar heeft.

De nog aanwezige grupstallen zorgen voor decennia cultuurhistorie en moeten mede op basis van het ongeschreven gewoonterecht mogen blijven bestaan.

Namens de leden met een grupstal roept NMV op deze maatregel dan ook achterwege te laten.

Verbod op onthoornen

NMV stelt dat een verbod op onthoornen een kolossale impact heeft op de bedrijfsvoering en het dierenwelzijn. Juist in negatieve zin. Het dierenwelzijn van een koppel koeien is hiermee totaal niet gediend. Onthoornen levert juist een enorme bijdrage aan het dierenwelzijn. Niet direct aan het dier zelf, maar wel aan ALLE koppelgenoten, daar waar het vrijloopsystemen betreft.

Maar in de AMvB wordt echter gesteld, "Met het onthoornen wordt echter een inbreuk gepleegd op de intrinsieke waarde van het dier en een dergelijke ingreep past niet in een dierwaardige veehouderij." Deze uit de lucht gegrepen stelling is van alle praktijk gespeend. Gehoornde koeien in een koppel, die elkaar tussen de ribben of in de uiers steken, juist dát is dierONwaardig. Misschien niet voor de dominante "pleger" van het geweld, maar des te meer voor de ontvangers ervan. En maak geen vergissing, extra vierkante meters lossen dit probleem niet op. Ook met veel ruimte zoeken gehoornde koeien elkaar op en bevechten met regelmaat hun rang.

De AMvB biedt de veehouder handelingsperspectieven om uit te kiezen: 1. Het houden van genetisch hoornloos gefokte runderen, of 2. Het houden van gehoornde runderen. Welnu, dat laatste is in de praktijk geen optie, zoals hierboven beschreven, althans niet zonder dat het een continu gevecht wordt achter het voerhek. Het excuus "Als de rangorde maar eenmaal bepaald is, dan gaat het wel..." is een wens-excuus. Rangordebepaling tussen gehoornde dieren vindt regelmatig plaats. De gevolgen zijn strijdig met de beoogde doelen uit de dierwaardige veehouderij.

Bij de optie om alle koeien hoornloos te fokken plaatsen wij ook grote kanttekeningen. Fokkerij is werk van lange adem. Om in 15 jaar tijd een nationale veestapel volledig hoornloos te fokken is er een groot risico op inteelt wegens gebrek van voldoende hoornloze stieren. Hiermee ontstaat het risico dat er genen in de veestapel gefokt worden die gekoppeld zijn met het hoornloosheidsgen en mogelijk negatieve eigenschappen bevatten. Nu al rijzen vragen of dit niet al het geval is bij sommige hoornloos gefokte stieren. Daarnaast plaatst Nederland zich qua

fokkerij op een eiland, omdat veruit het grootste deel van de fokkerij in de wereld gewoon gebaseerd blijft op gehoornde koeien en stieren.

NMV is van mening dat fokstieren en melkvee vanwege dierenwelzijn en veiligheid van dieren in de koppel en de mensen die met dieren werken ten alle tijden onthoofd moeten blijven worden.

De leden die natuurlijke dekking bij het melkvee toepassen, kunnen vaak specifiek op zoek zijn naar een bepaald (dubbeldoel) runderras waarvan er geen aanbod is van levend vee zoals hoornloze fokstieren.

Dat geldt nog meer voor de bijzondere en/of zeldzame runderrassen die gebruikt worden in de melkveehouderij zoals Brandrood rund, Fries-Hollands vee, Groninger blaarkop, Lakenvelder, Verbeterd Roodbont en MRIJ. Het ontbreekt in de Nota van toelichting wat de gevolgen zijn voor de bijzondere en zeldzame rassen.⁴

NMV concludeert nogmaals dat een verbod op onthoornen per saldo averechts gaat werken op het welzijn van koppels koeien, en dat snelle fokkerij op volledige hoornloosheid grote risico's met zich meebrengt wat betreft inteelt en mogelijk negatief gekoppelde genen.

Wij roepen dan ook op deze maatregel achterwege te laten, in het belang van het welzijn en veiligheid van de dieren in de koppel en de verzorgers.

Oppervlakte

Een grote (financiële) impact op de bedrijfsvoering van veel veehouders is de eis van een beschikbare oppervlakte van >9m² per rund ouder dan 1 jaar, per 2030. Deze eis heeft grote consequenties op het gebied van vergunbaarheid en financierbaarheid. En wanneer dit niet realiseerbaar is leidt het tot een gedwongen reductie van meer dan 20% van het aantal dieren. Dit is onacceptabel. In de economische impactanalyse is bovendien geen rekening gehouden met de vele situaties waarin het überhaupt niet mogelijk is om een uitbreiding te realiseren. Ook zijn meerkosten voor bijvoorbeeld het verleggen van sloten, het uitbreiden van bouwkvavels of het verplaatsen van silo's niet meegenomen.

De NMV stelt voor dat er via rijksregels bouwvlak wijzigingen/vergrotingen mogelijk worden om invulling te kunnen geven aan verbetering van dierenwelzijn.

De vergroting van de oppervlakte voor een kalf naar 2 m² in 2030 dient minimaal 1,5m²/kalf te blijven tot 2030 voor kalveren tot 150 kg.

Ruimte voor zieke dieren / kalfkoeien

Een plek om zieke dieren en afkalfdieren af te zonderen moet ook buiten in de weide of zandbak mogelijk zijn.

Indeling Koedag

Kennis over koegedrag is noodzakelijk om een visie over de voorgestelde maatregelen te kunnen motiveren.

⁴ <https://szh.nl/rassen/runderen/>

Volgens 'Hoe gedraagt een 'normaal' rund zich?' ⁵

Eten en drinken 6 uur

Rusten 14 uur

Sociaal gedrag 2 uur

Melken 2 uur

totaal 24 uur

Dit beeld van 14 uur rust wordt bevestigd in de NvT.

Permanente toegang tot schoon drinkwater

Wij verzoeken u nadrukkelijk rekening te houden met de diverse koerassen en de variabele melkproductie. De waterbehoefte is mede afhankelijk van de productie. De private regels houden daar nog geen rekening mee terwijl de drinkplaatsen wel voldoen volgens het gedrag van het melkvee. Een rund besteedt slechts 6 uur per dagen aan eten en drinken. Te weinig aanbod van water is niet het belang van de melkveehouder en het dier maar wij verzoeken u bij controles en handhaving van permanente beschikking wel rekening te houden met de praktische wensen van het drinkgedrag van het rund.

Voor veehouders die de kalveren verzorgen via een systeem waar water en melk voeren, dient er een vrijstelling te komen voor de huidige werkwijze waarbij ze na het melk voeren water beschikbaar stellen aan de kalveren. De wijze waarop jonge kalveren gezond gehuisvest worden is vaak vorstgevoelig.

In het convenant is opgenomen dat er voldoende water en voer van goede kwaliteit dient te zijn.

Onbeperkte toegang tot ruwvoer

Volgens de NvT rusten runderen 14 uur. ¹

Een rund besteedt slechts 6 uur per dag aan eten en drinken. Te weinig aanbod van voer en water is niet het belang van de melkveehouder en het dier maar wij verzoeken u bij controles en handhaving van permanente beschikking wel rekening te houden met gedrag van een rund en het herkauwgedrag van het rund. Het dient over het geschonden doel te gaan.

Er is bij deze voorwaarden geen rekening gehouden met weidegang.

Uit een recente Woo over eco weidegang blijkt dat men regelmatig stelt dat bijvoeren niet nodig is. ⁶ Mail 23-3-2023 'Op deze bedrijven is het dan niet zinvol koeien overdag bij te voeren.'

⁵ Landbouw- en Techniek 16 – 19 september 2008 p 7-9 Faculteit Diergeneeskunde Universiteit Gent
<https://edepot.wur.nl/312723>

⁶ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2025/01/23/documenten-bij-besluit-op-woo-verzoek-over-regeling-glb-eco-weidegang>

Geen bedrijf is hetzelfde en kan op meerdere manieren invulling geven aan de voerbehoefte van een rund.

Volgens het meest recente handboek Melkveehouderij 2023-2024 dat WUR periodiek uitgeeft wordt op p118 – 119 verwezen naar de Handleiding Weiden of Opstallen. Daar zijn voorbeelden met en zonder bijvoeren.⁷ Melkveehouders mogen niet met tegengestelde wensen benaderd worden en moeten zelf invulling kunnen geven aan de voedingsbehoefte van runderen.

Veel dubbeldoel rassen kunnen sober gehouden worden. Dat geldt nog meer voor de zeldzame runderrassen die gebruikt worden in de melkveehouderij zoals Brandrood rund, Fries-Hollands vee, Groninger Blaarkop, Lakenvelder, Verbeterd Roodbont⁸ en MRIJ.

Wij verzoeken u nadrukkelijk rekening te houden met weidegang van de diverse koerassen en de variabele melkproductie.

Er hoeft geen vreetplaats per kalf te zijn van 0.40 m.

De voederplek heeft een multifunctionele functie. Naast voeren kunnen er behandelingen en onderzoeken plaats vinden zoals drachtcontroles, vliegen/insectenbehandelingen, wormbehandelingen, vachtbehandelingen (scheren) en vaccinaties.

In het convenant is opgenomen dat voldoende vreetplaatsen aanwezig dienen te zijn met voldoende water en voer van goede kwaliteit.

Vachtverzorging

Dit is praktisch slecht uitvoerbaar en weinig zinvol voor kalveren die in groepen van 2 gehuisvest worden.

Tijdelijke verblijfplaatsen rundvee

In de Europese Diergezondheidsverordening wordt voor een houder het begrip exploitant gebruikt de persoon of organisatie die verantwoordelijk is voor dieren of producten. In Nederland is in de wet dieren artikel 1.1 lid 15^e houder of hoeder bedoeld. Dat betekent volgens de AMvB een exploitant van een fokkerijdag, (rund)veeshow, veemarkten, verzamelcentra, dierenartskliniek als houder wordt gezien.

De verplichtingen uit de voorgestelde AMvB moeten uitgezonderd worden voor de locaties waar dieren voor korte tijd verblijven.

Kalf langer bij koe

In de NvT ontbreekt het belang van volksgezondheid, voedselkwaliteit en diergezondheid en-welzijn als blijkt dat sprake is van IBR, salmonella en/of paratuberculose dient er rekening gehouden met het voorkomen van besmetting in geval van overdraagbare aandoeningen.

⁷ handboek Melkveehouderij 2023-2024 dat WUR periodiek uitgeeft wordt op p118 – 119 verwezen naar de Handleiding Weiden of Opstallen P29

⁸ <https://szh.nl/rassen/runderen/>

Transport en vervoer

Op dit moment wordt gewerkt aan een Europese transportverordening. Veel punten uit de AMvB hebben raakvlakken. De eurocommissaris heeft recent een brief geschreven met daarin het verzoek om invoering van nieuwe nationale regels op te schorten.

Met betrekking tot de nationale wijziging om per 2028 niet langer toe te staan om te vervoeren binnen Nederland plaatsvindt als het kalf jonger dan vier weken oud is het volgende. De huidige regel maakt deel uit van de Europese transportverordening. We zien in strijd met het zorgvuldigheidsbeginsel en motiveringsbeginsel geen wetenschappelijke bron waarin duidelijk is dat deze maatregel een verbetering van dierenwelzijn – en gezondheid oplevert.

Er kunnen negatieve effecten zoals meer longproblemen ontstaan. In Duitsland is de minimale leeftijd van kalveren al verhoogd naar 28 dagen. De eerste ervaringen bevestigen dat er negatieve effecten zijn zoals een toegenomen antibiotica gebruik.

Niet in alle gevallen is de vermoedelijke afkalfdatum bekend. Niet elk rund wordt met ki geïnsemineerd. Het kan voorkomen dat een rund buiten op een (huis)veldkavel of een verbonden jongvee opfokbedrijf kalft. In die gevallen moet het volgens NMV en de transportverordening EG 1/2005 wel mogelijk blijven om de moederkoe met kalf gezamenlijk kleinschalig op korte afstand naar het beoogde melkveebedrijf te vervoeren. Dit beeld past in de voorwaarden zoals dat beoogd is in hoofdstuk 1 artikel 6 en 7.

Artikel 6

Zogende koeien, ooien en geiten die niet vergezeld worden door hun jongen, moeten minimaal om de twaalf uur gemolken worden.

Artikel 7

De voorschriften van punt 2, c) en d), gelden niet voor geregistreerde eenhoevigen indien het doel van het transport is de gezondheids- en welzijnsomstandigheden rondom de geboorte te verbeteren, of voor pasgeboren veulens met het geregistreerde moederpaard, in beide gevallen op voorwaarde dat de dieren permanent begeleid worden door een verzorger die zich gedurende het transport aan hun verzorging wijdt.

Autoriteit dierwaardige veehouderij

De beoogde autoriteit dierwaardige veehouderij zal volgens de principes van algemene beginselen van behoorlijk bestuur dienen te werken. Dat betekent bijvoorbeeld een motiveringsplicht over voorstellen en adviezen. Hoe wordt de onafhankelijkheid en afspiegeling van betrokken partijen (zowel binnen de sectorpartijen als de maatschappelijke organisaties en NGO's) vastgelegd en gemonitord. De benoeming van personen dient transparant te geschieden en nevenactiviteiten moeten doorlopend bijgehouden worden en openbaar zijn.

Regels en handhaving

Er dient rekening gehouden te worden met bedrijfsspecifieke aspecten.

Bij het opstellen van de regels en handhaving kan het gaan over een ondergrond in de stal, koerassen, productiedoelen, melkproductie en de mate van weidegang en daarmee het feitelijk gebruik van een stal.

De opgenomen continue voorwaarden zijn niet in het belang van de agrarische praktijk en de behoefte van runderen. In het convenant wordt uitgegaan van benodigde ruimte en voldoende vreetplekken met water en voer.

Regels mogen niet in strijdig zijn met de praktijk en uitsluitend het handavingsgemak dienen. De regels moeten een redelijk doel dienen. Onredelijke regels kunnen door toedoen van handavingsverzoeken van activisten/NGO's of onervaren of niet praktisch ervaren handhavers leiden tot kafka praktijken in de lijn van de toeslagenaffaire.

Tot slot

Op dit moment ontbreekt het aan voldoende wetenschappelijke bronnen die de voorgestelde eisen op grond van motiveringsplicht, zorgvuldigheid etc. rechtvaardigen.

Terecht is op p11 van de Nota van toelichting vermeld dat *de regels uitvoerbaar en proportioneel zijn. Dat betekent ook dat het noodzakelijk is dat veehouderijen de kosten kunnen dragen en zij de kans hebben om investeringen terug te verdienen en een redelijk inkomen kunnen verwerven.*

Melkveehouders mogen niet gedwongen worden om afgeschreven stallen die (deels) nog duurzaam kunnen functioneren af te breken of buiten gebruik te stellen.

Alle opgaven die op de melkveehouderij afkomen moeten volledig in beeld gebracht worden.

De melkveesector is bereid om verdere stappen te zetten op het gebied van dierenwelzijn, maar mag daarin niet worden overvraagd, waardoor haar toekomst op het spel komt te staan en een verslechtering voor het dierenwelzijn door verplaatsing naar het buitenland ontstaat.

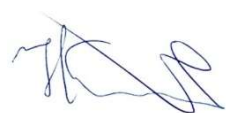
De ingediende zienswijze van de VLB van 15 juli 2025 geeft een goed beeld van de zorgen.

Tot slot zij vermeld dat op deze en andere eisen de randvoorwaarden van toepassing zijn zoals afgesproken in het convenant. NMV hamert erop deze randvoorwaarden gestand te doen alvorens de voorgestelde maatregelen daadwerkelijk door te voeren.

Graag ontvangen wij een zienswijzenverslag.

Met vriendelijke groet,

Nederlandse Melkveehouders Vakbond

Ir. H. Endendijk (voorzitter)